

Tien sonnetten bij *De stille kracht* van Louis Couperus

Door Arthur Hartkamp

Van Oudijck (1) De resident van Laboewangi

Zo is het leven van de resident:
besturen, heersen, continu bevelen,
zowel zijn dienaars achter hun burelen
als de bevolking. Hij. Omnipotent.

Zijn enige probleem is de regent,
die zich niet wenst te laten overspelen.
Voor 't ogenblik kan dat hem niet veel schelen:
geen mens die hem niet als de baas erkent.

Maar in de avondwind voelt hij zich zwak,
als over zee droefgeestig zingen klinkt
van Madoerese zeelui op hun prauw.

Dan is hij aangedaan, die bullebak,
door het verlangen naar een kind dat zingt
en de begeerte naar zijn jonge vrouw.²

Léonie van Oudijck (1) De vrouw van de resident

Ze was een grote vrouw, ruim dertig, blond en blank. Ze had die lome statigheid van vrouwen die, in Indië geboren, de dochters zijn van vol-Europeanen.

Een vrouw die iedereen aantrekkelijk vond, met ogen vol van dubbelzinnigheid, een glimlach vaak innemend, soms bevroren. Perfecte echtgenote, zou men wanen.

Maar achter al haar charme en schoonheid school de trek die haar persoon het meest markeert: een mateloze onverschilligheid.

Ze leefde machtig in een aureool van glanzend egoïsme, gefixeerd op lichaam, ziel en – haar verdorvenheid.³

Léonie van Oudijck (2) Siësta in het residentie-huis, met Theo

Zij droeg alleen een sarong, opgetrokken onder de armen, die ze op haar borst in 'n wrong te zamen hield geknoopt. Zo dorst ze op hem te wachten, lós haar blonde lokken.

Haar mooie witte voetjes waren bloot; haar muilen had ze zelfs niet aangeslipt. Zij tuurt rond tot haar stiefzoon binnenglipt, aan wie ze zich, liggend op bed, aanbod.

Ze hield van Theo om zijn frisse jeugd. Slechts hij vormt hier een inbreuk op haar deugd, een enkele passant niet meegerekend.

Een sissend steentje maakt het wat onrustig. Het kinderspel vlakbij klinkt levenslustig. Zij storen zich daaraan niet, vanzelfsprekend.⁴

Eva Eldersma (1) De vrouw van de secretaris

Geboren uit kunstzinnig ouderpaar
en groot geworden in een huis van schoonheid,
dus wars van alle lelijke gewooneid,
ging zij een weg, onduidelijk en zwaar.

Zij trouwde een Oost-Indisch ambtenaar
en volgde hem naar 't land van monotoonheid,
waar men het leven volgens een sjabloon leidt
van winstbejag, van moesson, van bazaar.

Die etikettetjes! Kleine belachelijkheidjes!
Huizen banaal, kleinsteedse deftigheidjes!
Die rechte lijn van sarong en kabaai!

Er is daar werkelijk niets lief of fraai!
Niets is verfijnd, poëtisch, artistiek!
Aan haar ontstemde piano wordt zij ziek.⁵

Eva Eldersma (2) Ommekeer

Maar na het leed volgt een ommekeer:
haar hart gaat open voor dit mooie land.
Voor zijn natuur: de ruige kraterwand,
het woud van reuzevarens, de atmosfeer

van spiegeltrapterrassen naar het meer,
de rode bloemen van de flamboyant,
de goudschijn van de ochtendzon die brandt
voordat de regen stort, daverend néér.

Maar ook voor het karakter der Javanen:
hun sierlijkheid, hun gratie en hun dans,
zo dikwijls stammend van edel geslacht.

Gelukkig, uit haar liefde, put zij kracht
en vindt in Laboewangi een balans:
feest en cultuur leidt zij in goede banen.⁶

Léonie van Oudijck (3) Het altaar van de lust

Zij diende aan het altaar van de lust.
Haar eredienst betrof haar zinnelijkheid.
Haar hele wezen was de man gewijd,
telkens een ander, die zij onbewust

met enkele blik voor zich kon uitverkiezen.
Dat was haar kunst, kennis en wetenschap.
Zij was totaal immuun voor achterklap.
En wie zij had wilde zij niet verliezen.

Glimlachend, melkblank kon zij zitten eten
in ruim gezelschap en rustig gesprek,
met twee, drie mannen die zij had bezeten.

Zij flirtte nooit, was zelfs wel wat vervelend.
Geen voet raakte haar voet. Altijd correct...
totdat zij Addy zag. Slank dier. Oogstrelend.⁷

Addy de Luce, Slank rasdier

Een geest zonder verbeelding, intellect;
in ziel en hersenen tot niets ontaard,
tot één groot niets, waar geen gedachte klaart,
niet één idee spontaan wordt opgewekt.

Maar wat een lichaam! Wat een ras en kracht,
toonbeeld van zinnelijkheid en van verleiding;
voor elke vrouw het voorwerp van verbeiding.
Ieder jong meisje heeft naar hem gesmacht.

Geen wonder dat ook Doddy hem begeert,
de dochter van de strenge resident,
die echter niet van hem is gecharmeerd.

Dan stijgt de spanning tot een groots moment:
Léonie's overspel wordt gemaskeerd
en Doddy snel aan Addy toegekend.⁸

Frans van Helderer, De controleur

Bijzonder mens! In Indië geboren,
nimmer gereisd, blond, knap en erudiet
(hij sprak zijn talen als men zelden ziet)
had, aan Europa, hij zijn hart verloren.

Daar ziet hij ooit toekomstig leven glore.
Zijn Indisch vrouwtje volgt hem daarin niet.
Zij is altijd verliefd. Maar haar debiet
is nul. Gesprek? Is niet om aan te horen.

Voor hem is Eva heel zijn lafenis.
Zij weert hem af, maar niet van ganser harte,
en zegt dat zij geen vrouw van liefde is.

Als ze vertrekt weet zij: ik had het mis.
Mijn huwelijk wordt daarginds een dal van smarten,
maar 't is te laat voor die bekentenis.¹⁰

Onno Eldersma, De secretaris

Wie krijgt voor ongelukkigheid de prijs?
De resident, die eerloos achterblijft?
Theo, die in wraakzuchtigheid verstijft?
Of Léonie, verdorven in Parijs?

Of Eva, die, ondanks hartstochtelijk pogen,
toch niet aan dreigend Indië kon wennen?
Of Addy, die, toen zij kleur móest bekennen,
door Léonie's bedrog werd meegezogen?

Nee, denklijk is het Onno Eldersma.
Na keihard werken trof hem slag na slag:
gezondheid, levensvreugde, alles stuk;

zélfs Eva's liefde, die nog slechts het juk
van 't eens begonnen leven voor zich zag.
- Maar niet hard zwoegen was zijn eer te na!⁹

Van Oudijck en Eva, Het afscheid.

Zij zag hem, afgetreden, bij Garoet
terug in een kampong, met een nieuw gezin.
De jonge inlandse, de kindermin
die hij gevonden had deden hem goed.

Maar verder, nee, hij was niet blij. 't Schandaal
van Laboewangi vrat aan zijn gestel.
Hij toonde oud. 't Verleden was hem kwel.
Hij had geleefd in een verkeerd verhaal.

Hij wist nog steeds niet wat hem had genekt.
'Mevrouwetje, zeg mij, weet u wat het was?
Ik voelde het, maar ik begreep het niet.'

Zij wist dat hij het land, dat zij verliet,
altijd beminnen zou, met diep respect,
en daardoor ook van zijn verdriet genas.¹¹